

ORMER
Ortadoğu Enstitüsü
معهد الشرق الأوسط
Middle East Institute
پژوهشگاه خاورمیانه

- Körfez Dosyası
- Fas Dosyası
- Libya Dosyası
- Mısır Dosyası
- İnan Dosyası
- Irak Dosyası
- Avrupa ve Ortadoğu Dosyası
- Cezayir Dosyası
- Doğu Asya - Orta Doğu Dosyası
- Filistin Dosyası
- Lübnan Dosyası
- Tunus Dosyası
- Güvenlik Dosyası

SAÜ
Ortadoğu Enstitüsü
Gündem Notları

Şubat, 2022

ÖNSÖZ

Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsü olarak aylık yaptığımız gündem toplantılarını metne döküp yayınlamaya devam ediyoruz. Bu yeni gündem bültenlerinde bölgeyi uzun süredir takip eden araştırmacılarımızın gündemdeki en önemli meseleleri kısaca özetleyip analize dönüştürdüğü kısa dosyalar bulacaksınız. Öte yandan bülten içerisinde Ortadoğu'nun en önemli gelişmelerini Suriye, Irak, Suudi Arabistan gibi ülke bazlı, güvenlik, İslami hareketler, Asya-Pasifik ülkelerinin bölge ile ilişkileri gibi tematik başlıklar altında inceleme şansınız olacak.

1. Körfez Dosyası

Arş.Gör Mehmet Rakipoğlu & Arş. Gör. Rümeyya Ayverdi

Körfez gündeminin şubat ayındaki en önemli gündem maddesi Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Birleşik Arap Emirlikleri'ne (BAE) yönelik yaptığı ziyaret olmuştur. Yaklaşık on yılın ardından gerçekleşen ziyaret, Türkiye-BAE arasındaki ilişkilerin yeni bir döneme girildiğini ortaya koymaktadır. Arap devrimleri, Mısır darbesi, Katar ambargosuna karşı ve Libya-Suriye-Yemen gibi bölgesel meselelere yönelik farklı siyaset izleyen Abu Dabi ile Ankara'nın ilişkileri normalleştirilmesini sağlayan birkaç dinamikten bahsedilebilir. Bunların en başında ekonominin öncelenmesi gelmektedir. Bu anlamda her iki ülke de farklı saiklerle de olsa ticaret ve yatırımı öncelmiş ve ideolojik farklılıkları bir kenara koymuştur. Bu pragmatist siyaset anlayışının bölgede bir trend haline dönüştüğü de söylenebilir. Nitekim Türkiye'nin normalleşme serüveni BAE ile sınırlı değildir. Ankara aynı zamanda Kahire, Tel Aviv gibi bölgesel aktörlerle de normalleşme süreçlerini yürütmektedir. Öte yandan Suudi Arabistan ile BAE'nin de İran ile normalleşme adına yaptıkları müzakereler, bölgesel iş birliklerinin arttığını ortaya koymaktadır. İki ülkeyi yakınlaştıran bir diğer dinamik güvenlik ve değişen güç dengeleridir. Özellikle BAE için Türkiye'nin post-Amerikan Körfez denkleminde önemli bir konum arz ettiği ifade edilebilir. Abu Dabi'ye has olmayan bu siyaset anlayışı ABD'nin Afganistan'dan çekilmesi sonrası birçok Körfez ülkesi tarafından zikredilmiştir. 2019'da Yemen'den füze saldırılarına maruz kalan Suudi Arabistan'a benzer şekilde BAE'nin de Husi tehditlerine maruz kalmasına ABD'nin yeteri kadar tepki vermemesi Abu Dabi'nin Ankara ile yakınlaşmasını hızlandırmıştır. Türkiye'nin milli savunma hamlesiyle ürettiği askeri teçhizatların bölgenin birçok noktasında oyun değiştirici rol oynaması da Abu Dabi'nin Ankara algısını değiştirmiştir. İki ülkeyi yakınlaştıran bir diğer dinamik İran'ın Biden döneminde yayılmacı politikalar izleme ihtimalinin artmasıdır. Bu anlamda nükleer anlaşmalara geri dönülmesi durumunda Tahran'ın ekonomik olarak güçlenmesi bölgedeki varlığını artırmasına dolayısıyla bölgesel güç dengelerinin değişmesine yol açabilir. Türkiye ve BAE İran'ın bu yayılma siyasetinden rahatsızlık duymaktadır. Söz konusu durum da iki ülkeyi yakınlaştırmaktadır. Son olarak iki ülkenin yakınlaşmasını hızlandıran iki dinamikten bahsedilebilir. Bunlardan ilki Arap ülkelerinin İsrail ile normalleşme süreçleridir. Türkiye'nin İsrail ile normalleşme sürecini başlattığı bir konjonktürde gerçekleşen bu süreçler BAE-Türkiye ilişkilerine olumlu yansımıştır. Benzer şekilde iki ülkeyi karşı karşıya getiren İslami hareketlerin ve devrim dalgasının durulması, diğer bir deyişle İslami hareketlerin sınırlandırılması da BAE'nin Türkiye karşı bakışını değiştirmiştir. Artık BAE, Türkiye'yi bölgesel demokratikleşme noktasında lider bir aktör olarak görmemektedir. Dolayısıyla Türkiye-BAE ilişkileri yeni bir döneme girmiştir. Bu yeni dönemde iki aktör arasındaki yakınlaşma bin Zayid ve Erdoğan'ın karşılıklı ziyaretleriyle kurumsallaştırılmıştır.

2. Fas Dosyası

Arş.Gör. Abdussamet Pulat

Şubat ayı Fas'ın iç politika gündemi için oldukça sakin geçerken dış politikada önemli gelişmeler yaşandı. Fas Dışişleri Bakanı Nasser Bourita'nın Ocak ayındaki bir parlamento oturumunda İran'ın Afrika'ya sızarak Şii ideolojisini yaymaya ve nüfuzunu artırmaya çalıştığına yönelik iddiasına İran Dışişleri sözcüsünden

yanıt geldi. Sözcü Saeed Khatibzadeh, Bourita'nın iddialarının temelsiz olduğunu ve bu suçlamaları reddettiklerini açıkladı. Fas, İran'ın Hizbullah üzerinden Polisario cephesine yardım ettiğine dair güçlü kanıtlarının olduğunu iddia ederek 2018 yılında bu ülkeyle diplomatik ilişkilerini kesmişti.

Şubat ayının bir başka önemli dış politika gelişmesi ise Başbakan Aziz Ahnuş ve bazı bakanların Katar'a yaptıkları ziyaret ve iki ülke arasındaki gerçekleştirilen 8. Fas-Katar Yüksek Ortak İşbirliği Komisyonu toplantısı oldu. Fas'ın dışişleri ve ekonomi bakanlarının da iştirak ettiği toplantının ana gündem maddesi ise iki ülke ekonomik ilişkilerinin geliştirilmesi oldu. Toplantıların ardından iki ülke ekonomik ilişkilerin geliştirilmesine yönelik çeşitli alanlarda 6 mutabakat zaptı imzalandı. Katar ile Fas arasındaki ticaret hacmi son 4 yılda %130 artarak 207 milyon dolar olurken Körfez ülkesinin Fas'ta ciddi yatırımları bulunmakta. Fas'ın Katar krizi sırasında Suudi Arabistan ve BAE'yi karşısına alarak Katar'a destek vermesi iki ülke ekonomik ilişkilerinin daha da gelişmesini sağladı.

35. Afrika Zirvesi sırasında Fransız basınına konuşan Dışişleri Bakanı Bourita Fas'ın Batı Sahra ve Libya sorunlarına dair politikası üzerine önemli açıklamalar yaptı. Fas'ın özerklik planının Batı Sahra sorunun çözümü için tek çözüm yolu olduğunu vurgulayan Bourita, Cezayir'in diplomasiyi zorlaştıran davranışlarının bu sorunun çözümünü engellediği ileri sürdü. Libya konusunda ise Fas'ın "gerçekçi ve pragmatist" bir çözümden yana olduğunu vurgulayarak, taraflar arasında yeni bir kaos oluşmadan seçime gidilmesini istediklerini ifade etti.

Şubat ayının en önemli gündem maddesi ise Fas ve Almanya arasındaki diplomatik ilişkilerin tekrar başlaması oldu. 16 Şubat'ta Fas Dışişleri Bakanı Bourita ve Alman mevkidaşı Annalena Baerbock arasında telekonferans yöntemiyle gerçekleştirilen toplantı sonrasında iki ülkenin ilişkileri geliştirmek için "yeni bir nefes" verme konusunda anlaşmış oldukları açıklandı. Buna ek olarak Mayıs 2021'de geri çağırılan Fas'ın Berlin Büyükelçisinin Almanya'ya geri döneceği de bildirildi. Geçtiğimiz yılın Mayıs ayında Almanya'nın Batı Sahra konusundaki tutumunu ve Libya toplantısına Rabat yönetiminin davet edilmemesi sebep gösterilerek büyükelçi Fas'a çağırılmıştı.

Kral VI. Muhammed'im emriyle Fas'ın doğusunda yer alan Errachidia şehrinde ülkenin üçüncü askeri bölgesi kuruldu. Fas Ordusunun bültenin yer alan habere göre doğu sınırından gelecek herhangi bir tehdide karşı daha hazır olabilmek adına kurulan askeri bölge kuzey ve güney bölgelerinden sonra kurulan ilk askeri bölge oldu.

Son olarak Fas Dışişleri Bakanlığı ay sonunda Rusya tarafından Ukrayna topraklarına başlatılan işgal girişimine dair bir açıklama yaptı. Açıklamada Fas'ın gelişmeleri "endişe" ile takip ettiği vurgulanarak ülkelerin toprak bütünlüğüne saygı duyulması gerektiği ifade edildi. Rabat yönetimi özellikle son yıllarda hem Rusya hem de Ukrayna ile ekonomik ve diplomatik ilişkilerini geliştirmişti.

3. Libya Dosyası

Arş.Gör. Furkan Polat

10 Şubat'ta Tobruk merkezli Temsilciler Meclisi'nin (TM) Fethi Başağa'yı geçici başbakan olarak seçmesi yıllarca hükümet krizinin var olduğu ülkede bir dejavunun yaşanmasına neden oldu. 2014 yılındaki

tartışmalı seçimlerden Şubat 2021'de Ulusal Birlik Hükümeti'nin kurulmasına kadar geçen sürede iki meclisin ve hükümetin yer aldığı Libya, TM'nin aldığı kararla yeniden başa döndü. Bir süredir Hafter'le görüşmeler yürüten Başağa ve TM'nin temel argümanı, Aralık 2021'de seçimlerin gerçekleşmemesi nedeniyle Libya Siyasi Diyalog Forumu (LSDF) tarafından seçilen Dıbeybe hükümetinin meşruiyetini yitirdiği ve dolayısıyla Tobruk'taki meclisin yeni bir geçiş hükümeti belirleme yetkisinin olduğudur. Öte yandan Dıbeybe yönetimi ise mevcut hükümetin görev süresinin seçimlere kadar devam ettiğini ve yetkilerini ancak Libya halkı tarafından seçilmiş bir hükümete devredebileceğini öne sürmektedir.

Geçiş sürecini belirsizliğe sürükleyen bu tartışma ve çift başlılık esas itibarıyla ülkedeki çıkar grupları arasındaki rekabetin doğal bir sonucudur. Geçiş sürecinin nihayete erdirilememesi Şubat 2021'deki seçimlerde en güçlü listede yer almasına karşın kaybeden Başağa ve Akile Salih için önemli bir fırsat doğurdu. Uzun süredir Libya siyasetine yön veren bu isimler, geçiş sürecini akamete uğratarak kendilerine alan açmaya çalıştılar ve TM'nin aldığı kararla kaybettikleri mücadeleyi yeniden kazanmayı amaçlıyorlar. Öte yandan bu karar, her ne kadar ön planda yer almasa da TM'nin kararını destekleyeceğini açıklayan Hafter'e geçiş sürecini baltalamak için fırsat sunmaktadır. Hafter daha önceki açıklamalarında sıkça dile getirdiği gibi geçiş sürecinin başarısızlığını umut ederek askeri araçları yeniden devreye sokma niyetindedir. Bu kararın başta Misrata olmak üzere batıdaki güç merkezlerinde bölünmeler doğurma olasılığı düşünüldüğünde askeri dengeler, değişken ittifaklar vasıtasıyla yeniden Hafter lehine dönüşebilir. Dolayısıyla siyasetteki çift başlılığın yerini yeni bir iç savaşa bırakma ihtimali oldukça yüksektir. Geçiş sürecini baltaması muhtemel olan bu karara henüz uluslararası camiadan somut bir tepkinin gelmemesi de çatışma riski bağlamında dikkate değerdir. Türkiye haricinde Libya'da etkili olan uluslararası aktörlerin sessiz kalması bölünmeyi derinleştireceğinden yeni çatışma alanlarına katkı sunabilir.

4. Mısır Dosyası

Arş. Gör. Ayşenur Hazar

Büyük Rönesans Barajı ve Nil sularının paylaşılması sorununda yeni evre:

Etiyopya, inşaatına 2011'de başladığı Rönesans Barajı'ndan (Hedasi) elektrik üretimine başladığını 20 Şubat'ta resmi olarak duyururken bu gelişme, Nil Nehri'nin kollarından Mavi Nil üzerinde inşa edilen barajın oluşturabileceği olumsuz etkilere dair endişeli olan Mısır ve Sudan tarafından tepkiyle karşılandı. Bilindiği üzere Rönesans barajı meselesi, tarım ve elektrik üretimlerinde Nil Nehri'ne bağımlı olan Mısır ve Sudan'ın da taraf olduğu bölgesel bir su sorununa dönüşmüştür. Süregelen tartışmaların gölgesinde uluslararası aktörlerin de araya girmesiyle taraflar 2015 yılında İlkeler Deklarasyonu'nu imzalayarak konuyu müzakere zeminine taşımış ve belli aralıklarla görüşmeler yapmışlardı. Mısır ve Sudan, üçlü bir anlaşmaya varılması neticesinde barajın faaliyete geçmesi gerektiği konusunda hem fikir iken Etiyopya, %80'inden fazlası tamamlanmış olan barajda 2020 ve 2021 Temmuz aylarında gerçekleştirdiği dolmuş işlemlerinin ardından 2022 Şubat ayı itibarıyla artık elektrik üretimine geçmiştir. Şüphesiz halkının %60'ının elektriğe ulaşmadığı ve elektrik ihtiyacının %90'ını hidroelektrik santrallerden karşılayan Etiyopya için Afrika kıtasının en büyük barajı olma vasfına sahip Rönesans Barajı'nın faaliyete geçmesi oldukça önemli bir

kazanımdır. Bununla birlikte Mısır ve Sudan, tarım ve elektrik üretiminde bağımlı oldukları Nil sularına dair haklarının üçlü bir anlaşmayla garanti altına alınmasındaki taleplerinde ısrarcılar. Bu nedenle iki ülke 2020 ve 2021 yılındaki dolun işlemlerinde olduğu gibi Etiyopya'nın üçlü bir anlaşmaya varılmadan tek taraflı olarak eyleme geçmesini tepkiyle karşılamış ve konuyu uluslararası kamuoyunun gündemine taşımışlardır. Öyle ki 2021'deki dolun işlemi sonrası Mısır ve Sudan'ın isteğiyle konu BM Güvenlik Konseyi'nde gündeme getirilmiş, konseyin dönem başkanı taraflara barajın makul bir süre içerisinde doldurulması ve işletilmesi konusunda hukuki bağlayıcılığı olan bir anlaşmaya varmaları çağrısında bulunmuştu. Sonuç olarak sorun hukuki bir zeminde çözülmeden ve bahsi geçen anlaşma gerçekleşmeden barajda elektrik üretimine başlanmış ve artık inşaatı sürecinde ilerleyen tartışmaların barajın faaliyete girmesiyle birlikte yeni bir evreye taşınacağı söylenebilir.

Mısır'ın Etiyopya'nın 20 Şubat'ta barajdan elektrik üretimine başlamasına yönelik tepkisini daha yakından incelemek gerekirse, meseleyi özellikle uluslararası kamuoyunun gündeminde tutmaya ve bu yönde bir destek almaya çalıştığı görülüyor. Nitekim Mısır BM daimî temsilcisi 25 Şubat'ta "Afrika'da Barış ve Güvenlik" başlıklı bir mektubu konunun konseyin gündemine getirilmesi amacıyla Güvenlik Konseyi üyelerine dağıtılması için gönderdiklerini açıkladı. Yine benzer şekilde Etiyopya'yı müzakerelerdeki niyetlere ve İlkeler Deklarasyonuna aykırı davranmakla suçlayarak, Afrika Birliği'ne Mısır, Sudan ve Etiyopya arasında acil bir toplantı düzenlemesi çağrısı yaptı. Mısır ayrıca Rönesans Barajının su tedariki, tarım ve elektrik üretiminde oluşturabileceği olumsuz etkileri, kapsamlı bir ulusal kalkınma planı çerçevesinde ele almak için harekete geçti. Su Kaynakları ve Sulama Bakanı Muhammed Abdul Ati bu plan kapsamında sulama sistemlerini geliştirmek, drenaj ve sulama istasyonlarını rehabilite etmek ve vatandaşlar arasında suyu koruma bilincini yaymayı amaçladıklarını açıkladı.

5. İran Dosyası

Arş. Gör. Mustafa Şeyhmus Küpeli

Nükleer Müzakereler ve Yaptırımlar:

İran ile P5+1 ülkeleri arasında gerçekleşen müzakerelerde sona yaklaşılırken ABD'nin Şubat ayının başında İran yaptırımlarına dair aldığı gevşetme kararı önemli bir gelişmeydi. 4 Şubat'ta Joe Biden yönetimi, İran'ın sivil nükleer projelerine ilişkin birkaç yaptırıma muafiyet getirdi. Avrupalı, Çinli ve Rus şirketlerine İran'ın nükleer tesislerinde sivil nükleer faaliyetler üzerinde çalışma imkânı veren muafiyetler, ABD'nin Kapsamlı Ortak Eylem Planından (KOEP) çekilmesinden iki yıl sonra, Mayıs 2020'de Donald Trump yönetimi tarafından iptal edilmişti. Yapılan açıklamada söz konusu muafiyetlerin müzakere sürecinde teknik tartışmalara izin vermek için gerekli olduğu vurgulandı. Örneğin Viyana'da devam eden müzakerelerin bir parçası olarak, İran'ın KOEP'in öngördüğü seviyenin ötesinde zenginleştirmiş olduğu uranyumu kaldırmamasının düzenlenmesine imkân vermektedir. Bu nedenle, muafiyetlerin İran'ı müzakere masasına çekmeye dönük olduğu ABD'nin açıklamasında vurgulandı. Müzakerelerle alakalı İran Dışişleri Bakanlığı sözcüsünün yaptığı açıklama ise önemliydi. Sözcü yaptırımların kaldırılması ve İran'ın bundan faydalanması konusu, İran'ın görüşmelerdeki kırmızı çizgisidir dedi. İran'ın bundan faydalanması kısmı bu noktada önemli,

zira sadece yaptırımların hukuken kaldırılmasına vurgu yapılmıyor aynı zamanda uluslararası kamuoyunun İran'la iş yapma noktasında ileride yaptırıma uğramayacağına dair de güvence alınması vurgulanıyor.

7 Şubat'ta, Amerikalı Senatör Ted Cruz liderliğindeki 33 Cumhuriyetçi senatör, ABD Başkanı Joe Biden'a, yenilenme potansiyeli bulunan nükleer anlaşmanın Kongre tarafından gözden geçirilmesi çağrısında bulunan bir mektup gönderdi. Mektupta ABD ulusal güvenlik çıkarlarını etkileyen, ABD'nin taraf olduğu metnin bir anlaşma olarak kabul edildiğini ve bu nedenle Senato'nun üçte ikisinin onayına ihtiyaç olduğu savunuldu. Senatörler, anlaşma Senato tarafından onaylanan bir anlaşma haline gelmezse, "muhtemelen bir sonraki başkanlık yönetiminin ilk günlerinde parçalanacak" dedi. 9 Şubat'ta Senato Dış İlişkiler Komitesi, ABD'nin İran özel temsilcisi Rob Malley ve Ulusal Güvenlik Konseyi'nin Ortadoğu ve Kuzey Afrika koordinatörü Brett McGurk tarafından bilgilendirildi. Buna göre Trump dönemi 'maksimum baskı' çabasının İran'ı yalnızca cesaretlendirdiğini ve bunun yalnızca ABD birliklerini hedef alanlar da dahil olmak üzere bölgedeki terörist vekil aktörlere verdiği desteği artırdığını belirttiler. Bu konuyla alakalı İran da yeniden Trump dönemindeki gibi bir tek taraflı çekilme ile karşılaşmamak için çekincelerini dile getirdi. İran Dışişleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada ABD Kongresi'nin anlaşmaya olan bağlılıklarını siyasi bir açıklama şeklinde beyan edebileceğini ve KOEP'e geri dönebileceği kaydedildi.

Şubat ayının sonuna doğru taraflar anlaşmaya hiç bu kadar yaklaşmadıklarını belirttiler. Ancak İran tarafı bir anlaşmaya varmak için müzakereler ve nükleer meseleler için garantilerin gerekli olduğunun özellikle altını çizmektedir. Bu sebeple İran, her şey üzerinde anlaşmaya varılana kadar hiçbir şey üzerinde anlaşmaya varılmayacağını açıkladı. Diğer yandan Viyana'daki nükleer müzakerelerin Avrupa koordinatörü, müzakerelerin "çok önemli bir anda" olduğunu belirtti.

Yeni Füze Üretimi:

Viyana'daki İran görüşmelerinin yeniden başlamasından bir gün sonra, 9 Şubat'ta Devrim Muhafızları 1.450 km menzilli, yerli olarak yapılmış yeni bir karadan karaya füze ürettiklerini duyurdu. ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü habere yanıt vererek "İran'ın balistik füze geliştirmesi ve yayılmasının uluslararası güvenlik için bir tehdit oluşturduğunu ve nükleer silahların yayılmasını önleme konusunda önemli bir zorluk olmaya devam ettiğini" belirtti.

Hamaney'den Nükleer Faaliyetlerle İlgili Açıklama:

17 Şubat'ta Dini Lider Ali Hamaney, televizyonda yaptığı bir konuşmada, İran'ın nükleer silah peşinde olduğunu iddia etmenin "saçma" olduğunu ve ülkeyi meşru nükleer haktan mahrum etmek için baskı kullanıldığını söyledi. "Düşmanlar nükleer enerji sorunumuza karşı acımasız hamleler yapıyor, barışçıl olduğunu bildikleri nükleer enerjiye yaptırım uyguluyorlar. İran'ın bu büyük ve önemli ilerlemeyi elde etmesini istemiyorlar" açıklamasında bulundu. Hamaney ayrıca bugün barışçıl nükleer enerji peşine düşmedikleri takdirde yarın için geç olacağını da vurguladı.

İran Petrolüne Artan Potansiyel Talepler:

Müzakerelerdeki olumlu havaya binaen 16 Şubat'ta İran ve Güney Kore, ABD yaptırımları kaldırıldığında İran petrol ithalatının yeniden başlatılması ve Güney Kore bankalarında dondurulan 7 milyar dolarlık İran varlıklarına dair görüşmelerde bulundu. Rusya'nın Ukrayna krizi sebebiyle yükselen petrol fiyatları sebebiyle İran petrolünün yaptırımlar öncesinde en büyük pazarı olan Asya'daki ülkelerin muhtemel bir anlaşma ihtimaline karşılık hazırlık yaptığı haberleri uluslararası ajanslarda daha sık okunur hale geldi.

Ukrayna Krizinde İran'ın Tavrı:

Rusya'nın Ukrayna'yı işgal ettiği 24 Şubat'ta İran Dışişleri Bakanı "Ukrayna krizinin kökleri NATO'nun provokasyonlarında yatıyor" şeklinde bir tweet attı. İran Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü de savaşa başvurmanın bir çözüm olduğuna inanmadıklarını, ateşkesin sağlanması siyasi ve demokratik bir çözüm bulunması gerektiğinin altını çizdi. İran Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi ise Vladimir Putin ile yaptığı telefon görüşmesinde Rusya'nın ABD ve NATO'nun istikrarsızlaştırıcı eylemlerinin neden olduğu güvenlik endişeleriyle ilgili anlayışını dile getirdi. İran bu açıdan Rusya'nın Batı karşıtı söylemini destekliyor ve bunu Batı'nın düşüşünün bir göstergesi olarak okuyor. Diğer yandan Rusya'nın saldırısı sonrası doğalgaz tedarikinin sıkıntıya girme ihtimali sebebiyle İran, Avrupa'ya doğalgaz ihraç etmek için gerekli kapasiteye sahip olduğunu açıkladı.

6. Irak Dosyası

Arş. Gör. Recep Tayyip Gürler

Cumhurbaşkanı seçilme süreci:

Irak'ta hükümetin kurulması Şubat ayında da mümkün olmadı. 7 Şubat'ta meclis tarafından seçilmesi gereken Cumhurbaşkanı, mecliste yeterli çoğunluk sağlanamaması nedeniyle ertelendi. Çoğunluğunun sağlanamamasının arkasında ise başta 73 milletvekiliyle birinci parti konumundaki Sadr Grubu, 67 milletvekiline sahip Sünni Egemenlik Koalisyonu, 31 milletvekili olan KDP ve Türkmen Grubu olmak üzere diğer bazı partilerin oturumu boykot etmesi yatmaktadır. 329 vekilden çoğunluğu bağımsız olmak üzere sadece 58'i oturuma katılım gösterdi.

Bu boykot kararının sebebi KDP'nin Cumhurbaşkanlığı için önerdiği aday olan ve Sadr Grubu ile Sünni Egemenlik Koalisyonunun da desteklediği Hoşyar Zebari'nin adaylığının Irak Federal Yüksek Mahkemesi tarafından geçici olarak durdurulmasıydı. 13 Şubat'ta Yüksek Mahkeme geçici olan kararı kesinliğe kavuşturdu ve Zebari'nin mali ve idari yolsuzluklarla alakalı hakkında açılan davalar gibi gerekçelerle adaylığını reddetti. Bu kararın hukuki değil siyasi olduğunu ifade eden Zebari ise düzenlediği basın toplantısında her ne kadar kararın adil olduğunu düşünmese de yargıya saygılı olduklarını belirtti.

KDP lideri Mesut Barzani bu gelişmelerin ardından yeni bir aday belirlemek adına KYB lideri Bafel Talabani ile bir araya geldi. Seçimlerin ardından aday belirleme sürecinde bu isimler birçok kez görüşse de bir sonuca ulaşamamışlardı. Fakat son fırsat olarak görülen bu buluşmada ortak noktaya varabilmek için KDP bazı önerilerde bulundu. Görüşme sonrası taraflardan bir açıklama gelmedi fakat kulis bilgilerine dayanan bu önerilerden bazıları KDP Cumhurbaşkanlığı pozisyonunu alması karşılığında tüm bakanlık pozisyonlarını

KYB'nin almasına müsaade edeceği yönünde. Bir diğeri ise Kerkük valiliği görevine KYB'den bir ismin gelmesine ses çıkarmayacak. Fakat bu görüşmeden de öncekiler gibi ortak bir sonuç çıkmadı ve taraflar anlaşamadı.

14 Şubat'ta ise KDP ofisinden bir açıklama yapılarak Cumhurbaşkanlığı için yeni adaylarının Kürt Bölgesel Yönetimi'nin İçişleri Bakanlığı görevinde bulunan Reber Ahmet olduğu bildirildi. 22 Şubat'ta da Irak parlamentosu, KDP'nin Irak cumhurbaşkanlığı için adayını onayladı. Fakat Ahmet'in adaylığının kesinleşmesi için bir süreç daha var. Federal Yüksek Mahkeme'ye yapılan itiraz ile Reber Ahmet'in adaylığı incelemeye alındı ve Mart ayının ilk günlerinde kararın açıklanması bekleniyor. Henüz netlik kazanmayan ileri bir tarihte beklenen oturumda KDP'nin son adayı (Yüksek Mahkeme kabul ederse) ile toplam 33 isim cumhurbaşkanlığı için yarışacak.

DAEŞ lideri el-Kureyşi'nin öldürülmesi:

Son aylarda Irak'ta DAEŞ'in saldırılarının arttığı gözlemleniyordu. Ocak ayı sonunda Diyala'nın doğusunda Irak askerlerine yönelik terörist saldırı düzenleyen DAEŞ 11 Irak askerinin ölmesine neden olmuştu. Şubat ayında da Irak güvenlik güçleri operasyonlarına hız verdi. Diğer yandan Suriye'nin Haseke şehrindeki hapisaneden çok sayıda DAEŞ terör örgütü üyesinin firar ederek Irak'a girdiğinin rapor edilmesi Irak'ın operasyonları arttırmasının bir diğer nedeni idi. Yoğunlaşan operasyonlar devam ederken 3 Şubat'ta önemli bir gelişme yaşandı. ABD Başkanı Joe Biden DAEŞ'in lideri Ebu İbrahim el-Kureyşi'nin Suriye'nin İdlib şehrinde düzenlenen bir operasyonla öldürüldüğünü duyurdu. Irak tarafından yapılan açıklamada ise DAEŞ liderinin ölümünü sağlayan bu operasyonda gerekli bilgilerin Irak istihbaratı tarafından Uluslararası Koalisyona verildiği bildirildi. Irak Başbakanı Kazımi, Twitter üzerinden yaptığı açıklamada el-Kureyşi'nin öldürülmesinin Irak güvenlik güçlerinin terör örgütlerinin yok edilmesi için tüm birimleriyle gösterdiği üstün çabanın bir uzantısı olduğunu ifade etti. Bununla birlikte Irak'ta DAEŞ saldırıları ve Irak ordusunun DAEŞ'e karşı operasyonları başta Suriye sınırı olmak üzere birçok şehirde Şubat ayı boyunca devam etti. DAEŞ'in özellikle Anbar, Kerkük, Diyala gibi şehirlerde şiddetli saldırıları sonucu Irak güvenlik güçleri ve siviller hayatlarını kaybetti. Birleşmiş Milletler Terörle Mücadele Birimi Direktörü yaptığı açıklamada Suriye ve Irak'ta toplam 6 bin ile 10 bin arasında DAEŞ mensubunun olduğunu ifade etmesi Irak'ta DAEŞ tehdidinin hala ciddi boyutlarda olduğunu göstermektedir.

7. Cezayir Dosyası

Arş. Gör. Berkan Özgür

Cezayir uzun bir süredir, Fas'ın Batı Sahra ile ilgili taleplerinden dolayı, Batı Sahra merkezli bir dış politika ve diplomasi yürütmekteydi. Ancak son dönemde, Rusya'nın Ukrayna'yı işgal girişimi ile birlikte Cezayir de dolaylı olarak dış politika gündemini değiştirdi. Cezayir'i bu konuda önemli bir konuma yükselten ise AB ülkelerinin Rusya ile yaşanması muhtemel doğalgaz krizi oldu. Bilindiği üzere, Cezayir on yıllardan bu yana AB'nin önemli doğalgaz tedarikçisidir. Örneğin Cezayir AB ülkelerinin doğalgaz ihtiyacının %11'ini,

İtalya'nın ise %35'ini karşılamaktadır. Bunun yanı sıra İtalya'ya yaptığı doğalgaz ihracatı 2021 yılında %109 artmış ve Rusya'dan sonra İtalya'nın ikinci önemli tedarikçi haline gelmişti.

Cezayir'in özellikle coğrafi yakınlığı ve hali hazırda var olan doğalgaz boru hatları Cezayir doğalgazını AB için bir alternatif olarak diğerlerinden daha fazla öne çıkartıyordu. Aslında bu görüş, AB-Rusya ilişkilerinde yaşanan her krizde gündeme gelmekteydi ve şu ana kadar Cezayir ile AB ülkeleri arasında konu ile ilgili resmi görüşme gerçekleşmemişti. Ancak bu kez, Rusya'nın başlattığı savaşın birinci haftasında İtalyan yetkililer Cezayir'e doğalgaz tedariki ile ilgili resmi bir ziyaret gerçekleştirdi. İtalyan Dış İşleri Bakanı Luigi Di Maio 28 Şubat'taki resmi ziyareti ile ilgili twitter hesabından yaptığı açıklamada, "Cezayir'e mevkidaşım ile görüşmeye geldim. İki ülke arasındaki karşılıklı ilişkileri, özellikle Ukrayna'daki krizin ışığında, Avrupa ülkelerinin enerji güvenliği ihtiyaçlarını tartışacağız" açıklamasını yaptı. Konuyla ilgili açıklama yapan Sonatrach (Cezayir petrolünün ve doğalgazının çıkarılmasından ve işletilmesinden sorumlu kamu şirketi) CEO'su Tufik Hakkar ise "Akdeniz hattının (Cezayir'den Avrupa'ya doğalgaz taşıyan boru hattı) AB'nin pazarının ihtiyaçlarını karşılayacak kapasitesinin olduğunu" ifade etti. Ziyaretin ardından ise İtalyan Bakan görüşmenin olumlu geçtiğini belirtmesine rağmen henüz doğalgaz miktarındaki artış ile ilgili bir açıklama yapılmadı.

İç politikadaki gelişmelerin başında ise son üç yıldır devam eden sokak hareketleri gelmektedir. Bu ay üçüncü yıldönümünü kutlayan rejim karşıtı hareket, 22 Şubat'ta geniş katılımlı protesto gösterisi ile geçen üç yıla, pandemi süresi boyunca uygulanan yasaklara ve elbette rejimin baskılarına rağmen heyecanını ve kararlılığını kaybetmediğini gösterdi. Daha önce Buteflika karşıtı olarak başlayan hareketin sloganı şimdi ise yeni Cumhurbaşkanı'na karşıydı. Göstericiler Cumhurbaşkanı Tebbun'u "ordu tarafından seçilmiş sahte cumhurbaşkanı" olarak tanımlamış ve gösteriler rejim karşıtı karakterini de korumuştur. Cezayirli "generaller çöplüğe", "askeri değil sivil devlet istiyoruz" sloganları atarak sadece Cumhurbaşkanı'na ya da bir siyasi elite/partiye değil kurulduğu günden bu yana Cezayir'i yöneten rejimin militarist ve elitist karakterine karşı olduklarını göstermiş oldular.

8. Filistin Dosyası

Arş. Gör. Fatma Zehra Toçoğlu

İsrail'in Filistinlilere karşı 'sistemsel ayrımcılık' uygulaması:

Uluslararası Af Örgütü, Şubat ayı içinde yayımladığı raporda İsrail'in ülkedeki ve işgal ettiği bölgelerdeki Filistinlilere karşı kanunları, politikaları ve uygulamalarını "apartheid" olarak tanımladı. Ayrıntılara yer verilen "Filistin topraklarına ve mülklerine el koyma, zorla yerinden etme, hukuka aykırı müdahaleler, aşırı sert dolaşım kısıtlamaları, Filistinlileri uyruk ve vatandaşlıktan yoksun bırakma" gibi başlıkların yer aldığı raporda ihlallerin sürdüğüne de vurgu yapıldı. Uluslararası Af Örgütü Genel Sekreteri Agnès Callamard konu hakkındaki açıklamasında, "Raporumuz, İsrail'in apartheid rejiminin gerçek boyutlarını ortaya koyuyor. Filistinliler ister Gazze'de ister Doğu Kudüs'te yaşasınlar ister El Halil'de, isterse de İsrail'de, yaşadıkları her yerde aşağı bir ırksal grup muamelesi görüyor ve haklarından sistematik olarak yoksun bırakılıyorlar. İsrail'in, kontrolü altındaki tüm bölgelerde açıkça apartheid kapsamına giren; mekânsal ayrıştırma, mülksüzleştirme ve dışlama politikaları uyguladığını tespit ettik. Uluslararası toplum harekete

geçmekle yükümlüdür" dedi. Uluslararası hukuka göre de insanlığa karşı işlenen suç olarak kabul edilen apartheid nedeniyle Uluslararası Af Örgütü, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin failleri adalet önüne çıkarmasını, evrensel yargı yetkisini kullanması çağrısında bulundu ve İsrail'in hesap vermesi gerektiğini belirtti.

Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) Merkez Konseyinin 31. dönem toplantısı:

Filistin yönetimi Ramallah'ta Filistin siyasetini belirlemek ve yeni kararlar almak için 4 yıl aradan sonra ilk kez toplandı. Ancak örgütün bazı önemli isimleri, FHKC, Filistin Ulusal Girişim Hareketi, FKÖ bünyesinde olmayan Hamas ve İslami Cihad toplantıyı boykot etti ve toplantıya katılım sağlamadı. 141 üyesi olan konseyde 2020 yılında vefat eden Genel Sekreter Saib Ureykat'ın yerine Muhammed Hüseyin Şeyh getirildi. Komiteye Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas başkanlık etmektedir. Merkez Konseyi toplantıda "Filistin devletini tanıyana ve yerleşimleri durdurana kadar İsrail ile tüm iş birliğini nihayete erdirmeye, kalıcı bir çözüm sunmak yerine sadece ekonomik teşvikler içeren anlaşmaların askıya alınması" kararları alındı. Tavsiye niteliği taşıyan bu kararların uygulanması için FKÖ Yürütme Komitesi'nin onaylaması gerekmektedir. Benzer kararlar 2018 yılında yapılan toplantıda da alınmış ancak hayata geçirilmemiştir. Toplantının Filistin'deki bölünmüşlüğü derinleştireceği öngörüler arasında yer almakta zira konseyde yapılan seçimlerde Mahmud Abbas'ın yakın ilişki içinde olduğu kişilerin görev alması Abbas'ın iktidarını pekiştirmek için kullandığı bir yöntem olduğu eleştirileri kulislere konuşulmaktadır.

9. Lübnan Dosyası

Arş. Gör. Talha İsmail Duman

Lübnan için Şubat ayı hem iç politika hem de dış politika gelişmeleri bakımından oldukça yoğun geçti. Ayın ilk günlerinde Lübnan Başbakanı Necib Mikati, beraberindeki 8 bakanla birlikte Ankara'ya ziyarette bulundu. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ev sahipliğinde yapılan görüşmelerde, Lübnan'ın içinde bulunduğu çok boyutlu krizden çıkması için kapsamlı işbirliğine vurgu yapıldı. İki ülke arasındaki ticaret hacminden turizme, Beyrut Limanı'nın yeniden inşasından Lübnan'a ilişkin altyapı projelerine kadar pek çok konunun gündeme taşındığı ziyarette, Türkiye, "Kara gün dostu olarak Lübnan'ın yanında durmaya devam edeceğiz" mesajı verdi.

Mayıs ayında yapılacak genel seçimler yaklaşırken, Lübnanlı yerel aktörlerin arasındaki tansiyon daha da yükseliyor. Özgür Yurtsever Hareketi'nin 16 yıllık müttefiki Hizbullah'la arasındaki anlaşmayı seçim öncesinde sonlandıracağına dair çıkan haberler, hareketin lideri Cibran Basil'in France 24 kanalına verdiği röportajla yalanlandı. Böylece Hizbullah öncülüğündeki 8 Mart koalisyonunda ortaya çıkan kısa süreli kriz çözüme kavuşturulmuş oldu. Diğer yandan, Mustakbel Hareketi lideri Saad Hariri'nin siyasetten el çekeceğine dair açıklaması, 14 Mart koalisyonunda yeni çatlakların ortaya çıkmasına neden oldu. Koalisyon bileşenlerinden Lübnan Güçleri Partisi'nin lideri Semir Caca'ya ait olduğu iddia edilen bir ses kaydının sızdırılması, Lübnan iç siyasetinde yeni denklemler oluşturma çabalarını ortaya koyuyor. Ses kaydında Hariri'nin geri çekilmesiyle Mustakbel Partisi'nin seçmenlerini kendi etrafında toplayacağını söylediği iddia edilen Caca, bu ifadelerin kendisine ait olmadığını belirtse de Caca'nın açıklamaları kamuoyunda çok

inandırıcı bulunmadı. Benzer şekilde, 8 Mart ve 14 Mart koalisyonları içerisinde bulunan Hristiyan liderler arasındaki tartışmalar da seçim atmosferine paralel şekilde yoğunlaşmış durumda.

2022 bütçesine ilişkin görüşmeler ve Lübnan Genel Güvenlik Müdür Yardımcısı atamasına dair tartışmalar, Şubat ayında yerel aktörler arasındaki diğer sorunlu konulardan oldu. Bütçenin müzakereye açılmadan deklare edilmesinin usul hatasını olduğunu savunan Hizbullah ve Emel, içeriğe ilişkin de bazı şerhleri olduğunu dile getirdi. Bütçeyle ilgili bu tartışmalar, seçim sürecini baltalama riskini doğururken, nihayetinde, belli maddelerin sonradan görüşmeye bırakılması şartıyla genel bütçenin kabulüne tüm taraflar onay verdi. Yine, Lübnan Genel Güvenlik Müdür Yardımcısı pozisyonuna kimin görevlendirileceği konusu da kısa süreli anlaşmazlıkların ardından çözüme kavuşturuldu. Tüm bu gelişmeler, hızla seçim sürecine giden Lübnan'da yerel aktörler arasındaki dengelerin ne kadar kırılgan olduğunu ortaya koymaktadır.

Dış politika gelişmeleri bakımından da yoğun bir gündemin yaşandığı ülkede, ABD heyetinin arabuluculuğunda Lübnan-İsrail deniz sınırı anlaşmazlığı hakkında yapılan görüşmeler medyada yoğun ilgi gördü. Geçmişte yapılan görüşmelerden farklı olarak, ABD'nin Hizbullah'ın deniz sınırı meselesindeki duruşunu tespit etmeye çalıştığına ilişkin iddialar ve Hizbullah lideri Hasan Nasrallah tarafından "ABD'nin Hizbullah'la irtibat kurmaya çalıştığına" dair sözleri, Amerika'nın Hizbullah karşıtı politika yürütmekle birlikte yerel bir aktör olarak da onu göz ardı edemediğini ortaya koymaktadır. Öte yandan, Hizbullah'ın "Hassan" isimli kendi üretimi olan insansız hava aracını işgal altındaki Filistin topraklarına gönderdiğini açıklaması, İsrail'le mücadelede yeni bir evreye geçildiği şeklinde yorumlandı. Yaklaşık 40 dakika boyunca 70 kilometre yol kat ettikten sonra Lübnan topraklarına geri dönen insansız hava aracının İsrail hava savunma radarları tarafından uzunca bir zaman tespit edilememesi ve tespit edildikten sonra da düşürülememesi, Lübnan ve İsrail basınında geniş tartışmalara neden oldu. Lübnan'ın dış politika bakımından Şubat ayındaki son gündem maddesi ise Rusya-Ukrayna krizine dair yapılan açıklamalar oldu. Lübnan Dışişleri Bakanlığı'nın Rusya'nın Ukrayna'yı işgalini kınayan açıklaması, dış politika bakımından keskin ayrımlara sahip olan yerel aktörler arasında bazı polemiklerin yaşanmasına sebep oldu. Açıklama sonrası taraflar arasında denge sağlamaya çalışan Lübnan Dışişleri Bakanı Abdullah Buhabib, ülkesindeki Batılı büyükelçilerle yaptığı görüşmelerde BMGK'da alınacak Rusya karşıtı bir kararı uygulamayacaklarını belirterek, Dışişleri Bakanlığı'nın yaptığı kınama açıklamasını hafifletmeye çalıştı. Şubat ayında yaşanan tüm bu gelişmeler, Lübnan'da tarafların çeşitliliğine bağlı olarak iç ve dış politika yapımının ne denli zor olduğunu göstermektedir.

10. Tunus Dosyası

Arş. Gör. Rumeysa Köktaş

Tunus'ta Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle Yüksek Yargı Konseyinin Feshi:

7 Şubat 2022 tarihinde Tunus Cumhurbaşkanı Kays Said, Başbakan Necla Buden Ramazan ile Kartaca Sarayı'nda bir araya geldi ve görüşmeden sonra Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle Yüksek Yargı Konseyi'nin feshedildiğini açıkladı. Said, Cumhurbaşkanı olarak yargıya karışmayacağını ancak, ülkede yolsuzluğun önüne geçilmesi ve herkesin, önünde eşit olduğu adil bir yargı sisteminin elde edilebilmesi için söz konusu kararın alınmasının zorunlu hale geldiğini ifade etti. Cumhurbaşkanı'nın Yüksek Yargı Konseyi'nin feshine yönelik açıklamaları,

ülkedeki birçok siyasi parti, yargı mensubu ve sivil toplum kuruluşu tarafından, kararın yasal olmadığı gerekçesiyle tepkiyle karşılandı.

AB Komisyonu sözcülerinden Nabila Massrali, AB'nin Tunus Cumhurbaşkanı Kays Said'in Yüksek Yargı Konseyi'ni feshetme kararı karşısında kaygılı olduğunu ifade etti ve Tunus halkının egemenliği, kuvvetler ayrılığı ve yargı bağımsızlığının ülkenin demokrasisi, istikrarı ve refahı için kilit unsurlar olduğuna işaret etti.

ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Ned Price, Tunus hükümetinin yargının bağımsızlığına saygı göstermesi gerektiğine yönelik bir çağrıda bulundu ve bağımsız yargının, etkili ve şeffaf demokrasinin temel unsuru olduğunu ifade etti.

Fransa Dışişleri Bakanı Jean-Yves Le Drian Cumhurbaşkanı Said'in, Yüksek Yargı Konseyi'nin feshedilmesine yönelik kararı karşısında büyük bir endişe duyduklarını ifade etti.

10 Şubat'ta Kartaca Sarayı'nda düzenlenen kabine toplantısında, Bakanlar Kurulu üyeleriyle bir araya gelen Cumhurbaşkanı Said, toplantının ardından Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile feshedilen Yüksek Yargı Konseyi'nin yerine başka bir konsey oluşturulacağını ifade etti. Ayrıca Cumhurbaşkanı Said, Konseyin yetkilerini aşan bir bağımsızlığa sahip olduğunu savunarak, şunları söyledi: "Yargı organı sadece Anayasanın belirlediği kanunları herkese tarafsız olarak uygulamakla yükümlü. Yargının bağımsızlığından dem vuran bazı üyelerin sağladıkları maddi menfaatlere ilişkin dosyalar mevcut. Biz yargıya saygılıyız, çalışmalarını ve sorumluluklarının ağırlığını takdir ediyoruz ancak onların tam bağımsız olmalarını bekliyoruz."

11. Doğu Asya - Ortadoğu Dosyası

Arş. Gör. Mustafa Onur Yalçın

Çin - Ortadoğu Gelişmeleri:

Çin, milyar dolarlık inşaat ve enerji sözleşmeleri yoluyla Orta Doğu'daki ekonomik bağlarını derinleştirmeye devam ediyor. Irak ise Xi Jinping'in Kuşak ve Yol Girişimi'nin önemli bileşenlerinden biri olarak görülmekte. Çin'in OPEC'in ikinci en büyük petrol üreticisi olan Irak ile daha derin ekonomik bağları güçlendirme çabaları, ABD'nin Orta Doğu'dan ayrıldığına dair artan bir algıyla örtüşüyor. Orta Doğu'da onlarca yıldır süren savaş ve karışıklıklardan yorgun düşen ABD, buradaki katılımını sınırlamaya çalışırken Çin, bölgedeki Washington'un hem dostları hem de düşmanları ile bağlarını derinleştiriyor.

Sadece Ocak ayında, petrol zengini Arap ülkelerinden beş üst düzey yetkili, enerji ve altyapı konusunda işbirliğini fırsatlarını görüşmek üzere Çin'i ziyaret etti. Ayrıca İran dışişleri bakanı, Çin'in ülkesine söz verdiği 400 milyar dolarlık yatırımda ilerleme sağlanması için baskı yaptı. Çin'in bölgedeki varlığı halâ ABD'nin Orta Doğu'daki geniş katılımıyla rekabet edecek durumda değil. Ancak bölgedeki devletler giderek artan bir şekilde Çin'e sadece bir petrol alıcısı olarak değil, aynı zamanda altyapılarına yatırım yapan, teknoloji ve güvenlik konusunda işbirliği fırsatları yaratan bir ülke olarak bakıyorlar. Bu durumun ise ABD'nin bölgedeki varlığı azalırken hızlanan bir süreç olduğu düşünülüyor.

Çin'in Orta Doğu'ya olan ilgisi uzun zamandır petrol ihtiyacına dayanıyordu. Bu anlamda Çin ham petrolünün neredeyse yarısını Arap ülkelerinden alıyor ve listenin başında Suudi Arabistan geliyor. Ayrıca

dünyanın en büyük ikinci ekonomisi olan Çin'in ekonomisi büyümeye devam ederken enerji ihtiyacı da aynı oranda artmaya devam edecektir. Ancak son yıllarda Çin, bölgedeki kritik altyapı alanlarına da yatırım yaparak ve telekomünikasyon, askeri teknoloji gibi alanlarda anlaşmalar kurarak bölge ilişkilerini çeşitlendirme yoluna gidiyor. Bu bağlamda devlet destekli Çin şirketleri tarafından İran'ın Çabahar kentinde bir deniz limanına yatırım yapma planı, yeni bir adım olarak görülmekte. Genel olarak bu tür hamleler, Pekin'in Orta Doğu'yu, Çin ticaretini kolaylaştırmak için uluslararası altyapı inşa etmeye yönelik kapsamlı bir plan olan Kuşak ve Yol Girişimi için çok önemli olduğu görüşünü destekliyor.

Japonya - Ortadoğu gelişmeleri:

Japonya ve İran'ın üst düzey diplomatları Perşembe günü bir telefon görüşmesinde ikili ilişkiler ve uluslararası meseleleri ele aldı. Japonya Dışişleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada, Dışişleri Bakanı Yoshimasa Hayashi ile İranlı mevkidaşı Hossein Amir-Abdollahian "Japonya ile İran arasındaki ikili ilişkiler hakkında görüş alışverişinde bulunuldu" ifadesi yer aldı. Bu, İran nükleer anlaşması ve Afganistan durumu da dahil olmak üzere konuları tartıştıkları 2 Aralık tarihli bir aramanın ardından ikinci telefon görüşmeleriydi. Açıklamada, "İki bakan, bölgede barış ve istikrarın sağlanması ışığında İran ve Ortadoğu'yu çevreleyen durum hakkında da görüş alışverişinde bulundu ve her iki taraf da yakın iletişimin sürdürülmesine karar verdi" demeçleri göze çarpıyor.

Şubat ayında Japonya Hükümeti Lübnan, Suriye ve Ürdün'deki Filistinli mültecilere yardım sağlamak için Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Çalışma Ajansı'na (UNRWA) 2,85 milyon dolar katkıda bulundu. Japonya'nın Filistin Temsilcisi Büyükelçi Bay Masayuki Magoshi, yaptığı açıklamada şunları dile getirdi: "Japon Hükümeti'nin mevcut kış koşullarında Filistinli mülteci aileleri desteklemek için UNRWA'ya 2,85 milyon dolar katkıda bulunduğunu duyurmaktan çok mutluyum. Bu katkı, bölgenin ciddi insani krizler yaşamaya devam ettiği bir dönemde Filistinli mültecilere yönelik kararlı bağlılığımızı ve dayanışmamızı temsil ediyor". UNRWA Genel Komiseri Philippe Lazzarini ise UNRWA adına, cömert desteği için Japonya Hükümeti'ne teşekkürlerini iletirken, bu zamanında katkının, savunmasız Filistinli mültecilerin Orta Doğu'nun on yıllardır gördüğü en zorlu kış hava koşullarından bazılarında hayatta kalmasına yardımcı olacağını belirtti.

Japonya Hükümeti, 1953'ten beri Ajansı destekleyerek UNRWA'ya düzenli bağışçılardan biri sayılıyor. Ayrıca 2021'de Japonya Hükümeti, UNRWA'ya en çok katkıda bulunan 5. ülke olmuştur.

12. Ortadoğu Güvenlik Dosyası

Arş. Gör. Furkan Halit Yolcu

2021 Şubat ayı genel itibarıyla Rusya-Ukrayna savaşının gelişme ve başlangıç süresinin yarattığı şok dalgasıyla oldukça gergin bir zeminde geçti. Bunun yanı sıra Şubat ayının ilk yarısında önemli askeri anlaşmalar imzalanırken bölge ülkelerinin silahlanma trendlerinin devam ettiği gözlemlendi. Bu ayın en önemli gelişmeleri ve bunlara dair değerlendirmeler şöyle özetlenebilir:

- Yemen'den gelen saldırılara karşı ABD ve Fransa'dan yardım ve işbirliği alan BAE, bu anlamda her iki taraftan da savaş uçakları ve savaş gemilerini içeren yardımlar alabilir.
- Mısır ve Güney Kore arasında 1,7 milyar dolar tutarında kundağı motorlu topçuları, güç üniteleri ve yedek parçaları içeren anlaşma bu ayın en önemli gelişmelerinden birisiydi. Mısır'ın bir önceki ay yaptığı 2 milyar doları aşan ağır nakliye uçağı anlaşması da düşünüldüğünde bu ülkenin oldukça yüksek bir silahlanma trendine girdiği söylenebilir.
- Ürdün, sürpriz bir şekilde ABD'den 4 milyar dolar toplam tutarı aşan bir askeri ithalat için onay aldı. Anlaşma içeriği 12 F-16 C Block 70 aircraft, 4 F-16 D Block 70 aircraft, 21 F100-GE-129D ve F100-PW229EEP motoruyla oldukça önemli bir görüntüye sahip. Ürdün'ün içerisinde olduğu ekonomik kriz dikkate alınırsa, bu ihracatın büyük bir kısmının askeri yardım şeklinde gerçekleşeceğini tahmin edilebilir.
- İsrail hava savunma alanındaki ihracatlarında 2022 yılında da devam edeceğini Fas'a yapılan 500 milyon dolar tutarındaki anlaşma ile gösterdi. Anlaşma alçak irtifa hava savunma sistemlerinden olan Barak MX savunma sistemlerinin tedarikini ve eğitimi içeriyor.
- İsrail, Ukrayna'nın hava savunma taleplerine istinaden Iron Dome sağlayamayacağını ilan etti. Dolayısıyla bölge ülkelerinden sadece Türkiye'nin Ukrayna'nın yanında duran bir tavır sergilediğini söylenebilir.
- İran ve ABD'nin nükleer anlaşma için yeniden masaya oturmaya çok yakın olduğu giderek daha güçlü bir iddia haline geliyor. Şubat ayı da bu minvalde çıkan birçok analiz ve haberle bu konunun gündemde kaldığı bir dönemdi.